

Vseki dan razen sobot, nedaj
 in praznikov.
 Izven dnevi except Saturday,
 Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

YEAR XXVIII. Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1923, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., TOREK, 25. JUNIJA (JUNE 25), 1935.

Subscription \$6.00 Yearly.

Uredniški in upravniki prostori:
2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

STEV.—NUMBER 123

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Bonus za bivše vojake naj plačajo bogatini, pravi newyorški kongresnik

Marcantonio je predložil v nižji zbornici načrt za izplačanje bonusa iz davkov na velike dohodke in dedščine. Njegov davčni načrt bi prinesel vladu dve milijardi in 265 milijonov dolarjev. Ali bo Ameriška legija s svojimi bogatimi pokrovitelji vred podprla ta korak?

Washington. — Končnik Vito Marcantonio iz New Yorka je te dni v nižji zbornici predložil tak zakonski načrt za izplačitev bonusa, ki deluje na veliko večjo opombo pri ameriških plutokratih. Na prav je dvomljivo, če bo praviljeni podpirati Ameriška legija in Veterani tudi. Osnutek namreč daje vladu dobi denar za izplačitev bonusa zgoraj od obdavčenih krogov.

In dodatnih davkov na dedščino in dohodke, ki preseže pet tisoč na leto, naj bi dohodka dve milijardi 265 milijonov dolarjev. Zveznemu zadružniku načrt prepoveduje obrestnih zadolžnic in tudi narodnega dolga v ta doba.

Toda sama je ustanovila izravnane odškodnine (adjustment compensation), ko so vsej izplačitev, ki je dohodki in monopolični podjetjem, je rečeno v tem členu osnutek.

Marcantonio pravi, da je to pošten način za izplačitev, oziroma "zaostalih pličev", jih vladu, že dolgo dolgujejo vsem vojakom." Vlada naj daje denar tam, kjer ga je dobit. Prizrej naj velike dohodke operacij in posameznikov, ki so v tem členu osnutek.

Predlagatelj nadalje pravi, da je bil obenem govor o inšistri, kakor jo je predvidevali Patmanov predlog, niti so bankirski osnutek, ker izraziti izdanie vladnih obrestnih bonov. Je tudi boljji obenem osnutek, katerega ravnati bi plačala ameriške mase. Ker ta predlog polaga boljšo bremena direktno na ramenom, ni nobenega upanja, da bo podpora Ameriške legije mogočno lobijo. Združili so najbrž preveč "krivih", kakor tudi Veteranom zmag. Je pa v skladu z drugimi levicarskimi veteranov drugih radikalcev.

REP R V KATOLIŠKI CERKVI ZA RADU COUGHLINA

New York. — Katoliški mesečnik "Eccllesiastical Review" je v svoji julijski številki objavil članek pod naslovom "Kakor tudi E. Coughlin, ki obtožuje E. Coughlin, znanega ameriškega radiopriderigara, da je prekril kanonične zakone katoliške cerkve s svojim organizacijem "Unije za socialno pravosudstvo" in lobijo v Washingtonu. Coughlin je mnenje, da Coughlin in mora biti kaznovan". Zastopniki papenske legature v Belgradu pa pravijo, da Coughlin do zdaj še ni prekril katoliške cerkve in njegove aktivnosti v političnih in ekonomičnih zadevah so "listo lokalnega značaja".

California dobi brezpostavno zavarovanje

Sacramento, Cal. — Nižja letna delavna legizatura je sprejela predlog za brezpostavno zavarovanje in tisto posla na senatni ravni. Po tem načrtu bi državnemu finančnemu zavarovanju na mezdna izplačila.

Domače vesti

Zadnja pot Fr. Novaka

Milwaukee. — Slovensko deželstvo v miličnem naselbini je zadnjo soboto popoldne často manifestiralo svoje spoštovanje do pokojnega delavskoga časnikarja Franka Novaka. Tako impozantnega pogreba še ni videla ta naselbina. Dolga vrsta avtov se je pomikala na pokopališče Forest Home, kjer je bilo truplo pokojnika kremirano. Zadnje slovo v dvorani krematorija sta mu govorila Baxter, socialistični župan iz West Allisa, v angleščini, in Fr. Puncer v slovenščini. H pogrebu je prišlo tudi več rojakov iz Sheboygana in Fr. Zajc, rednik Proletarca ter Charles Pogorelc, tajnik Jugoslovenske socialistične zveze, iz Chicaga.

Rojakinja umrla

Little Falls, N. Y. — Tu je umrla na posledicah težke operacije Ana Rupnik, stara 37 let. Pokojnica je bila sestra Franka Čuka, ki je umrl za pljučnico pred dvema mesecema.

Nagla smrt starega rojaka

Cleveland. — Zadnje dni je naglo umrl John Čok, star 72 let in doma iz Notranjskega. Zadela ga je srčna kap. V Ameriki je bil 30 let in v Pittsburghu zapušča hčer Jožefino Klobučar, v starem kraju pa dve hčeri.

Še en nov grob v Ohiu

Girard, O. — Zadnji četrtek je tu umrl Fred Krumberger, star 50 let in doma iz Mokronoga na Dolenjskem. Njegova družina, žena in šest sinov, biva v Wisconsinu. Bil je član SNPJ.

Jugoslavija se otrese diktature?

Močna opozicija forsira preobrat

Belgrad, 24. jun. — Konec diktature, katero je uvedel pokojni kralj Aleksander v januarju 1929 in vrnitve demokratične forme vlade v Jugoslaviji je na vidiku.

Razgovori drja. Vladimirja Mačka, hrvaškega voditelja opozicije — ki je pri zadnjih volitvah pokazala silno moč v Jugoslaviji — z regentstvom so uverili odgovorne kroge v Belgradu, da je treba resno upoštevati hrvaško opozicijo in njene zahteve. Dr. Maček je odločno povedal knezu Pavlu, načelniku regentstva, da je sodelovanje opozicije nemogoče, dokler ne bo svobodnih in tajnih volitev in svobode govora, tiska in zborovanja v vodilni kampanji.

Francija razpusti fašistične legije?

Pariz, 24. jun. — Socialistični dnevnik "Populaire" poroča, da je minister Herriot na zadnji kabinetni seji odločno zahteval, da francoska vlada razpusti in prepove vse fašistične organizacije. Herriot je dejal, da njegova stranka socialnih radikalcev ne bo več trpeča očitnih oboroževanj in vojaških parad fašistov. Herriot je zagrozil, da njegova stranka izstopi iz vlade in se pridruži socialistom in komunistom, če vlada ne zatre vseh fašističnih gibanj v Franciji.

Vladna kontrola denarnih zavodov

Poseduje delnice v vrednosti milijarde dolarjev

Washington, D. C., 24. jun. — Triintideset izmed sto velikih bank, ki so na vrhu ameriške finančne strukture, je danes pod delno kontrolo federalne vlade. To je odkrila preiskava poslovanja vladne korporacije za rekonstrukcijo financ. Ugotovila je, da ta korporacija lastuje delnice ene tretjine največjih bank in okrog 6400 izmed 14,000 manjših.

Preiskava je dalje dognala, da je kapitalna struktura 15 največjih bank prešla popolnoma pod kontrolo vladne korporacije. Med tistimi, ki so prodale korporaciji polovico delnic in ji tako omogočile kontrolo, so Continental Illinois National Bank and Trust Co., Chicago; First Wisconsin National Bank, Milwaukee; Cleveland Trust Co.; Central United National Bank, Cleveland; Detroit Savings Bank, in Trust Company of New Jersey, Jersey City.

Vlada dalje lastuje delnice dveh največjih ameriških bank — Chase National Bank in National City Bank of New York. Skupna vsota, ki jo ima vladna finančna korporacija investirano v preferenčnih bančnih delnicah, znaša nad milijardo dolarjev. Ena tretjina te vsote je investirana v delnicah 99 največjih bank, ostali dve tretjini pa v delnicah 6300 manjših bank.

Administracija RFC je v par slučajih izrabila svojo moč in izsilila spremembe v bančnih upravah. Najbolj značilen od teh je bil, ko je postavila W. J. Cummingsa za načelnika direktorja Continental Illinois National Bank & Trust Co. in je s tem ta institucija prišla pod njenou kontrolo.

Val vročine kuha velik del Europe

London, 24. jun. — Vsa Anglia in večji del Evrope se tedeni kuha v silnem valu vročine. V Parizu je toplomer včeraj kazal 96 in iz Nemčije prihajajoči vesti o hudi soparici. Na Ogrskem imajo že dva tedna silno vročino in mnogo ljudi je že umrlo za solnčarico. Suhu in vročo vreme je tudi po balkanskih deželah in v Italiji že ni bilo dejavnih vseh mesec. Iz Madrida počela, da tako vročega junija je ni bilo na Španskem v zadnjih sto letih.

Irci v medsebojnem krvavem spopadu

Dublin, 24. jun. — Čete irske republičanske armade so včeraj spopadle s četami irske meščanske armade in mnogo je bilo ranjenih.

Francija razpusti fašistične legije?

Pariz, 24. jun. — Socialistični dnevnik "Populaire" poroča, da je minister Herriot na zadnji kabinetni seji odločno zahteval, da francoska vlada razpusti in prepove vse fašistične organizacije. Herriot je dejal, da njegova stranka socialnih radikalcev ne bo več trpeča očitnih oboroževanj in vojaških parad fašistov. Herriot je zagrozil, da njegova stranka izstopi iz vlade in se pridruži socialistom in komunistom, če vlada ne zatre vseh fašističnih gibanj v Franciji.

Konvencija HBZ končana v nedeljo

Narodni blok dobil kontrolo

Milwaukee, Wis. — (Izvirno Prosveti.) — Četrta redna konvencija Hrvatske bratske zajednice je bila zaključena v nedeljo. Volitve gl. odbora, ki so trajale v soboto do desetih zvezčer, so se morale nadaljevati še v nedeljo.

John Butkovič, kandidat narodnega bloka in "domobranec", je bil ponovno izvoljen za gl. predsednika; prejel je 109 glasov, Vinko Vuk, kandidat levega krila, pa 97. Stari podpredsednik William Boič iz Cleveland je bil ponovno izvoljen s 112 glasov; levokrilec Marko Vinski je dobil 49 glasov.

Za gl. tajnika je bil izvoljen Božo Jonič, ki je bil že prej v gl. odboru. Dobil je 113 glasov. Jonič je podpiralo levo krilo in nekatere druge skupine, kar je pomoglo, da je bil kandidat narodnega bloka J. Horvat iz Pittsburgha poražen; dobil je 93 glasov. Anton Derkó, kandidat narodnega bloka, je bil izvoljen za bolniškega tajnika s 113 glasov; njegov protikandidat, komunist Muselin, je dobil 93 glasov.

Milan Petrak je postal urednik "Zajedničarja". Dobil je 121 glasov; kandidat levega krila za urednika J. Ubojčič je prejel 84 glasov. Tu so komunisti doživeli svoj največji poraz, kajti centralisti so vse svoje sile, da odstranijo Petraka od glasila HBZ in iz gl. odbora.

Za gl. blagajnika je bil ponovno izvoljen Vinko Vuk, kandidat levega krila, ki je dobil 110 glasov, njegov narodnjaški protikandidat Klarič pa 96.

Narodnjaški in domobrantski blok sta pobrali veliko, večino ostalih odbornih mest. Komunist Muselin je bil izvoljen v nadzorni odbek.

Konvencija je s 112 glasovi proti 93 odobrila sklep gl. odbora, ki je dal \$300 za legalno obrambo treh Hrvatov v Franciji, otočenih sodelovanja pri atentatu na kralja Aleksandra, obenem je pa sprejela s pičjo večino komunistično resolucijo, s katero obsoja Paveličeve teroriste, ki so načeli zavetje v fašistični Italiji.

IOWSKI FARMARIJ POMAGA LI STAVKARJEM

Council Bluffs, Ia. — Iowski farmerji iz južnovežnjega dela države in članji Holiday associatione so konkretno demonstrirali svojo solidarnost s stavkarji, ki so načeli zavetje v fašistični Italiji. Zaenkrat so vodje skupine načeli zavetje v fašistični Italiji.

"Skozi dvajset let smo čitali, kako so vas obmetavali z očitki o radikalizmu," je rekel eden od farmerjev, ki so pripeljali živež, "zdaj smo pa spoznali, da imamo precej skupnega z vami. Če boste potrebovali še kaj živeža, se ga bo za vas se dobitlo."

To je prvi slučaj v zgodbini teh krajev, da so farmerji pravljenci prišli stavkarjem na pomoč.

Kakšno takto si bo osvojila konferenca, bo odkrito od okolinc. Ce bo dovolj reprezentativna in pronašla, da je sentiment za ustanovitev nove stranke dovolj velik, potem se bo v ta namen najbrž vršila narodna konvencija. Zaenkrat so vodje tega gibanja zelo oprezni, kajtor tudi odgovorni funkcionarji raznih skupin. Oficiellno ne bo začetna nobena politična grupacija, ki bo šla v voj za politično in ekonomsko demokracijo in nastopila proti profitnemu sistemu.

Kakšno takto si bo osvojila konferenca, bo odkrito od okolinc. Ce bo dovolj reprezentativna in pronašla, da je sentiment za ustanovitev nove stranke dovolj velik, potem se bo v ta namen najbrž vršila narodna konvencija. Zaenkrat so vodje tega gibanja zelo oprezni, kajtor tudi odgovorni funkcionarji raznih skupin. Oficiellno ne bo začetna nobena politična skupina, ampak bodo imela le — opozovalce.

Na praznovanje svojega praznika dne 5. julija se pripravljajo delavci tudi v drugih pristaniščih.

Povsod imajo v načrtu velike demonstracije, ki bodo obsegale celotno mesto in institucije. Ves nemški tisk posveča Japonski politiki.

Starejši Roerich ima zveze z newyorškim muzejem, ki nosi njegovo ime, njegov sin pa je bil častnik v carjevi armadi. Ne prvi ne drugi ni botanik, oba pa sta dobro informirana o mongolski politiki.

Berlin, 24. jun. — Nacijski tisk v zadnjem času silno hvali Japonsko in njen povzgljajevanje ustanovitve "vzhodne Lige narodov." Japonski poslanik v Berlinu sedaj obiskuje nemška industrijska središča, ki mu pripravljajo bankete v počast. V kratkem bo v Nemčijo došel 70 japonskih vojaških častnikov, ki bodo proučevali nacistične metode in institucije. Ves nemški tisk posveča Japonski veliko pozornost.

Sodijo, da se Hitler boji sovjetske Rusije in to je vzrok, da je zaveznike, ki bi mu pomagali pri pobiranju rdečih nevarnosti. On je prepustil poljski kordon in naznani tesno prijateljstvo s Poljsko. Ta država naj bi bila stena med Nemčijo in Rusijo in sedaj Hitler išče prijateljstva z Japonsko, od katere pričakuje, da bo delala Rusiji pregalavice na vzhodu.

Zavezniška konferenca sprejela 40-urnik

Zeneva, 24. jun. — Na mednarodni zavezniški konferenci Lige narodov je bil včeraj sprejet dogovor za ustanovitev štirideseturnega delovnega tedenja po vseh deželah.

Greenville, S. C. — Dvesto petdeset delavcev je zastavljalo pri Piedmont Shirt Co., ko jim je njen predsednik naznani, da bodo v bodoči morali delati za 25% nižjo plačo in ob daljšem delovniku.

KONFERENCA ZA NOVO STRANCO BO PRIVATNA

Eksplozija v poslanstvu v Mehiki

Državni department informiran o nasilju

Mexico City, 24. jun. — Včeraj je bila vržena bomba na vrt poleg palače ameriškega poslanstva, ki je razbila nekaj šip v oknih, toda ranjen ni bil nik

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOSTE

Organ of and published by the Slovenske National Benefit Society
Narodnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za letni izdat; za Chicago in Cicer \$7.50 na celo leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicer \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene ogljanov po dogovoru.—Rokopisni dopisov in nemarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarnih vsebine (štirje, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo poslatelju le v službo, ki je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vas, kar ima etik z listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Odmevi iz srednjega veka

Pred nekaj dnevi so v lordski zbornici v Londonu debatirali o demokraciji. Načrt vlade za samovladavo v Indiji je izvral debato. Angličanski škof iz Exeterja, član te zbornice, je vzel na piko politično demokracijo vsega sveta in jo mrevaril kakor mrevari volk ove.

Škof je argumentiral, da bo indijska demokracija uničila Indijo kakor je kitajska demokracija uničila Kitajsko, katero danes goltajo Japonci kos za kosom — in kakor bo ameriška demokracija uničila Ameriko. V Ameriki, je rekel škof, vladajo mašine političnih gangežev, in če angleški laboriti ne verjamejo tega, naj gredo tja pogledat.

Učeni krščanski škof je v svojem govoru citiral Lenina in Mussolinija v svoj prilog. Lenin, Mussolini in exeterški škof so se našli na skupni točki, na kateri se strinjajo, da je politična demokracija nemoralna, ker vzbuja osebno sebičnost in stori posameznika neobčutljivega za interes skupnosti. Ob koncu je škof poudaril, da one države, ki so zavrgle demokracijo in jo zamenjale z diktaturo, so danes veliko bolj trdne kakor demokratične države.

Koliko je Lenin kriv po škofovi trditvi nam ni znano, toda fašistični škof — in to je — bo doživel veliko razočaranje nad Mussolinijem, Hitlerjem in vsemi ostalimi diktatorji, na katere se opira, če bo živel. Ti diktatorji so le začasen pojaven neke razburkane periode, ki bo prav tako žalostno izginila kakor je žalostno prišla. Vse te diktature — posledice svetovne vojne — so le "backwash" ali val srednjeveške nesnage, ki je pljusknil nazaj, ko so slabotni demokratični režimi omahnili pod udarci ekonomskih krahov in padli iz tira.

Argumenti fašistov proti demokraciji so pristni odmevi iz mrtve dobe fevdalizma in despotizma, ki ga oni skušajo oživeti; toda, kar je mrtvo, ne bo nikdar več živel. Osebna sebičnost ne izvira iz demokracije, temveč iz ekonomskih sistemov, katerih centralna os je privatna svojina ekonomskih dobrin in vrednot. V tem je korenina in leglo sebičnosti.

Da je politična demokracija skrahala v nekaterih državah, kjer je resnično bila, ni krivda v njenih načelih, temveč v ekonomskem sistemu, ki se ni hotel in se še danes noče prilagoditi načelom demokracije. Ta ekonomski sistem privatnega gospodarstva in dobička je bistveno še danes tak, kakršen je bil — seveda v manjši meri — pred razvojem industrializma. Tudi industrije so zgradili na principu privatnega lastništva kapitala in privatnega profita — vse moderno življenje v okviru masne prodejke dobrin hočejo po vsej sili obdržati na temelju tega starega motiva — privatnega dobička. Kakor so v srednjem veku sebični fevdji izkoriscali zemljo, glavni kapital tedanjega doba, tako hočejo še danes in nadalje lastniki industrijskega kapitala, sebični do mozga, izkoriscati ta kapital za svoje osebne koristi.

To je tista glavna nesreča, osnovno zlo, tista strašna kontradikecija, ki ovira in tepe današnjo demokracijo povsod. Demokracija ne more biti varna in ne more se svobodno razvijati, aksi ni celotna. Demokracija mora objeti vse življenje! Mora biti splošna. Politična demokracija je le košček splošne demokracije. Demokracija mora biti politična, ekonomska, industrijska, socialna, kulturna — splošna. Tedaj sele bo popolna, močna, trdna, pravična in osrečuječa za vsa človeška bitja.

Despotje — sploh ljudje, ki si ne morejo misliti vseobsežne demokracije — ne bodo nikdar dosegli tega pojma demokracije. Pri njih je takšna demokracija navadna utopija; nekaj nedosegljivega.

Ampak vsi ljudje niso taki in onih, ki pravilno pojmujejo splošno demokracijo, je zmanj več. Od teh ljudi zavisi zmaga in bodočnost resnične demokracije!

Ti ljudje sovražijo sebičnost — sovražijo jo vse drugače kakor exeterški škof in njemu podobni fašisti, ki hočejo, da se samo revna in zatirana delavska masa odreže sebičnosti, ampak oni, ki čepe na visokih tronih diktature, morajo imeti vse: vso slavo, vse zasluge, vse bogastvo, vso pamet in vso besedo!

Toda razvoj človeške družbe je proti njim: razvoj koraka v demokracijo, pravo demokracijo in vse pošastne sile hudičevega človeka ga ne ustavijo! —

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

30. junija bo velik dan v Milwaukee, Wis.

Milwaukee, Wis. — Milwaukee Sloveni se že več let pehamo, da bi prišli enkrat na svojega doma, katerega tako krvavo potrebujemo. Vzelo je dokaj časa, predno se je ideja za Slovenski dom splošno razširila in utrdila. In ko smo baš začeli izvrstno napredovati, pa je prišla kriza nad nas, ki se zdaj vleče kot svetopisemskih sedem suhih let in nas je začasno ustavila.

Ideja in volja za Dom je vseeno še prav tako trdna in živa

kot prej, le eavenka je manj med ljudstvom, brez katerega se pa tako stvar ne da ureničiti.

Posebno izrazito se pokazuje dobra volja za Slovenski dom vsako leto enkrat, ko ima ta organizacija svoj letni piknik. Takrat se zbere toliko našega ljudstva skupaj, da zgleda kot živo miravljisce. Saj je pa tudi vedno ta dan veselja in zabave za stare in mlade na mernike.

Letos bo ta dan v nedeljo 30. junija v Pleasant Valley parku, na 92nd in West Dakota Ave., v West Allis. Lansko leto smo imeli v tem velikem in lepem parku okoli 5000 udečencev, letos pričakujemo še več, ker se vsa društva in posamezniki nekako še bolj zanimajo kot na vpadno, ker se ravno zdaj tudi obnavlja odičilna aktivnost za izgotovitev Slov. doma.

Na ta naš piknik pridejo kot gostje in govorniki govorji La Follette, župan Hoan in sodnik Karel, katerega Sloveni prav dobro poznamo.

Igral bo pa zopet priljubljeni Heline in njegovih 11 grenadirjev, ki je najslavitejša milwaukeeška godba, katera zdaj že tri leta nepretrgoma obdržuje svoje programe vsak dan dvakrat na WTMJ radio postaji.

Nepotrebno je na široko opisovati, kaj in kaj bo vse na tem pikniku, rečemo le toliko, da bo za vse izbrano preskrbljeno. Piknik se bo začel že ob 10. uri, dopoldne in se bo serviral cel dan izvrsten starokrajski gulaž in druge.

Slovenci in Slovenke, če hočete preživeti en lep, zabaven dan, pridejte v nedeljo 30. junija v Pleasant Valley Park. S tem boste izvršili tudi del svoje dolžnosti napram našemu skupnemu Slov. domu!

Pripravljalni odbor.

To in ono iz Detroitja

Detroit. — V tem avtomobilskem mestu je vsak dan kaj novača in tudi veliko demagoških govorov je slišati po radiu. Pred nekaj tedni je bilo v meščanskih listih po vsej Ameriki veliko reklame, da je dobrí Henry Ford zvajom svojim delavcem dnevno plačal s pet na šest dolarjev. To je v resnici storil. Toda v nobenem listu pa nismo čitali, da je prav isti teden, ko je zvajal plačo, odsliv 35% delavcev "za nedoločen čas," drugi se pa pod Še večjim pritiskom priganjaštva tresejo pred izgubo dela. To so tiste Fordove "dobrote."

Pred enim tednom so ga reporterji vprašali, kaj misli o N. R. Ford. Jim je odgovoril, da on ni nikdar za to, da bi se vlada vmesnila v njegov biznis, niti ne za to, da bi vlada pošiljala vojaštvo v industrijske spore, ker je mestna policija dovolj močna in zanesljiva. Ford se res lahko za nese na policijo. Dobro nam je še v spominu dan 7. marca 1931, ko so brezposelnim demonstrirali pred njegovo tovarno za delo in kruh. Takrat je mestna policija ubila štiri nedolžne delavce, 32 pa ranila. Ta masaker ne bo v delavskih vrstnikih nikoli pozabilen.

Tudi naš "father" Coughlin obeta delavcem socialno pravičnost in vrag vedi, kaj vse. Detroitski delavci se ne navdušujejo preveč za njegove govorke, ker ga dobro poznamo. On je — ali vsaj je bil do zadnjih dni — proti vsaki uniji in delavski organizaciji. Vse svoje tiskovine je tiskal do zadnjega časa v skebski tiskarni. Tudi njegovo cerkev so postavili skebi. In ker naš "father" koketira z bankirji — čeprav jih po drugi strani napada — in prezira delavstvo, nima torej slednje kaj pričakovati od njega. Delavstvo mora vedeti, da Coughlin, Huey Long in časopisni magnat Hearst propagirajo fašizem v Ameriki.

Toda razvoj človeške družbe je proti njim: razvoj koraka v demokracijo, pravo demokracijo in vse pošastne sile hudičevega človeka ga ne ustavijo! —

Pokojna Stella bi bila lahko v veliko pomoč svoji materi, katere je pred dvema leta ubilo moža oziroma očeta v rudniku. Ali kruta usoda je hotela drugače. Kdor nima izkušnje, ne more čutiti take izgube. Že ob sami misli, da bi izgubila hčerko, je strašno. To vem iz lastne skupnosti, ko so mi zdravniki vzeli vse upanje, ko je bila lani bolna moja hči Olga. Še veliko hujše je pa, če mati izgubi edino hčerko takoj nedenama kakor so Antoni evi izgubili nadebudno Stelo. Zato izrekamo globoko sožalje mrs. Antonie in njemima sinovoma Joevu in Ernestu! Vaši hčerki in sestri naj bo lahka ameriška gruda!

Frances Golob in družina.

Obisk in presenečenje

Cuyahoga Falls, O. — Na 15. juniju sem bil veselo presenečen, ko nas je obiskal Matt Stimac iz Detroitja z družino, vred. Ta posem me je zelo razveselil, tako da sem pozabil na vse slabo, kajti že tri leta sem brez dela, kar posebno dobro ne vpliva na človeka.

Ravno pred 30 leti sva z Matom Stimacom prišla skupaj iz starega kraja. Po več letih bivalna v Ameriki se je Matt poročil s Katie Klarič, ženo mojega pokojnega brata Mike Klariča. Stimacu se zahvaljujem za njegovo vzorno ravnjanje z družino mojega pokojnega brata, tako se tudi zahvaljujem za darilo in upam, da bi mu bilo atirikrat povrnjeno. Ker mi je bilo hudo ob njihovem slovesu, ko so se vračali nazaj proti Detroitu, nisem izročil pozdravov tamkajšnjim priateljem in znancem, zato po zdravljam sedaj vse detroitske prijatelje in znance!

Martin Klarič, 170.

Shod o socialnem zavarovanju

Detroit, Mich. — Prihodnjo soboto večer dne 29. junija se bo v Hrvatskem domu na 1329 E. Kirby ave. vršil javni shod o socialnem zavarovanju. Sklicujejo ga društva 121 in 518 SNPJ in 351, 518 in 54 HBZ ter radniška kluba "Marganović" in "Oreški" ter hrvatska sekcija komunistične stranke. Govoril bosta L. Febian in S. Balabanac. Vstopna prosta. Vabljeni vsi.

Prireditveni odbor.

S pota

Chisholm, Minn. — Mrzla Minnesota je zopet s cvetjem ter zelenjem okrašena. In kljub hladnemu vremenu so semkaj že pričeli prihajati turisti. Kot večni potnik — po Ameriki in drugodrom — že od 1893 — sem semkaj prišel pred dobrim mesecem iz megle, hladne in deževne California.

Casi so tukaj ko drugod. Ljudsko tarnjanje je splošno. "Slabo. Kaj bo iz tega?" se vprašujejo mladi, ki je dovršila višje šolo. Sedaj gleda, kam bi se posodala. Dela nobenega. Le za družinske očete ga je nekaj, a kvenčemu deset dni na mesec.

Te dni me je tukaj obiskal občeznani slikar H. G. Perušek s svojo soprogo in hčerkjo Danico. Bili smo skupaj pri jezeru, kjer sem se pred leti zdravil s solčno kopeljo po nasvetu zdravnika. Okreval sem bil toliko, da sem bil zopet za pot na zapad, kjer sem deloma postal bolji. Umetnik Perušek ostane v

Federated Pictures.

Frederich Johannes Hauptmann, ki je bil obtožen, da je kot profesor nemščine na univerzi Rutgers v New Jerseyju širil nacistično propagando.

Minnesota nekaj mesecev. Kakor sem izvedel od njega, bo enkrat imel nekaj razstave med rojaki v Willardu, Wis., in v par drugih krajih.

Letošnjo pomlad še nismo imeli topnih dnevin v Minnesota, ki je zlasti lepa v poletnih dneh in vabi človeka k svojim vsečim jezerom. Kaj več bi radi našli v Tanaškem jezeru?

Poleg manjših potokov pritekajo tri večje reke, Reb, Gumara in Mali Abaga istovetijo z jezerskim odtokom Abaja Modrim Nilom. Ta se pri Kartumu z Egiptom združi v pravi Nil. Če sedaj pomimo, kakšen pomen ima Nil za življene v severozahodnem dela Afrike ter da je z zaježitvijo Modrega Niла ob Tanaškem jezeru regulirati vodno gospodarstvo vsega dela angleškega Sudana in celo Egipta, tako razumel, zakaj se je sudanski egipčani (to se pravi velikobritanski) tako mudilo, da sta spravili zgoraj omenjeno pogodbou z abesiško vlado pod streha abesiških vlad, ki išče močnih zaščitnikov svojem sporu z Italijo, da se sedaj ni mudilo, da ustreže njiju želji.

Pred nekaj leti je dala Abesišnja kraljica ob Tanaškem jezeru baje neki anglo-

družbi, a kakor je videti, je v tem trenutku smatrala za pametnejše, da si pridobi njenost in podporo bližnjih sosedov, če tista ameriška družba istovetna z družbo bo po zadnjem poročilu gradila jez, tedaj Američani itak udeleženi pri stvari in Arijani sme računati tudi na njihovo pomoč.

Največjo korist od vsega bo imela omama. Sicer je treba računati s tem, da bo ga započnejo Angleži, po že dolgo prislenjenih načrtih ob jezeru, bržkone nekaj dovalo rodovitnim ozemljem v njegovem očetu, toda po drugi strani je treba pomisliti, da bo zajezena sila vode dala izkoristiti za proizvajanje električne energije, a ob poročajo tudi o namerah neke britiske države, da bi zgradila ob velikem asuanskem največjo tovarno za pridobivanje umetnega dušika na svetu. Ob Tanaškem jezeru bomo zasečeni tudi na njihovo možnosti iste!

Zvezna med sovjetti in Čehoslovačko

Cehoslovački zunanjji minister dr. Benes bil v Moskvi kot gost sovjetske vlade. Saj je se viden znak sklenjenega prijateljstva in zveze med lastniki pekarjev Sovjetsko Rusijo.

Dve železniški postaji podzemne železniške Moskvi sta dobili imeni tujih ministrov, se imenuje postaja Eden, po imenu angleškega konservativnega ministra, ki je ne obiškal Moskvo. Druga postaja se imenuje Laval, po imenu francoskega ministra, bil nekoč član socialistične stranke, pa zapustil ter prešel k meščanskim republikanskim. V Moskvi opuščajo običaj, da dajajo stajam in krajem imena zaslužnih revnarjev. Sedaj so največjega pomena v zveze z meščanskimi vladami in zaradi postajajo konservativni ministri pomembni od protletskih bojevnikov. Nikjer ne postaja Trocki, toda vrste se v Rusiji po meščanskih konserv

Vesti iz Jugoslavije

(Avirsna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana.

Inredi pri borskem rudniku. De hudi izgredov je predv. dne 4. t. m. v borskih rudnikih v Srbiji. Strupeni plin rudniških topilnic je napravil mnogo škode na polju in vozi, zaradi česar so kmetje začeli odškodnino. Komisija stvar pregledala ter sestavljala, po kateri mora rudnik uprava plačati odškodnino kmetom. Rudnik je pričel s skupnim plačevanjem, hkrati pa spet začel z delom v rudniku. Kmetje so besni naskočili. Kakih 300 kmetov se skrabo ter hotelo vdreti v rudnik, da ustavijo delo. Orožni so morali zastražiti rudnik s silo zadržati kmete. Ko kmetje videli, da jim orožni se dajo do rova, so napadli s kamenjem in tudi z revolverji. Orožni so začeli biti, nakar so se kmetje občeli. En kmet je bil ubit, drugi pa lažje ranjenih. Tudi najorožnikov je bilo ranjeno in z noži in kamenjem. Od takovih bil ranjenih nihče od orlovcov, zato je malo verjetno, da so bili kmetje oboroženi revolverji.

Toča na Dolenjskem. — Dne 6. junija je močna toča pobila skoraj vse posevke v Mirnski dolini. Padala je toča, debela ko oreh, nad pol ure. Vinogradi so okleščeni, zito zbito, drevje prazno. Ljudje so gledali skozi okna in jokali. Ze mraz prvih majskih dni je napravil mnogo škode, zdaj pa še toča. Zraven vsega pa še strogo izterjanje davkov, rubežni so vsak dan na vrsti. Ljudstvo je obupano. Zateči se nima nikamor, kajti oblasti dajejo le redko, da kak stotek izpod palca.

Umor na Vrhopolu še nepojasnjens. — Oba orlovcnika, napadeni na Vrhopolu, sta poškodbam podlegla in 3. junija sta bili truplji v Ljubljani pokopani. Morilca pa še do danes niso prijeli niti niso odkrili za njim nobene sledi. Govorice, da je storilec ali Omerza ali Urbanč, so se poleglo, zdaj ne vedo, kje naj iščejo in stikajo za njim. Najbrže bo ostal napad nepojasnjens, če ne bo kaj važnega izpovedala arretirana Gabrščka v Vrhopolu ali njen 9-letni sin, ki je prav tako v zaporu. Ce pa je izpoved arretiranega, da ne ve za priimek napadalca, resnična, potem bo ostal ta umor nepojasnjens, kakor ostanejo nepojasnjeni skoraj vsi veliki zločinci pri nas, dokler se storilec po kakem naključju sam ne izda. Zdaj je umor v Dobravicih v Beli Krajini spet sprožil govorice, da ima tidve žrtvi na vesti najbrže Urbanč, kar pa najbrže bo držalo.

Velik štrajk traja že od srede maja v velikih tekstilnih tovarnach. Nabane so že čedne in vendar je zdaj še ljubljanski občinski svet sprejel, da podari odboru za evharistični kongres kar 50 tisoč. Od teh naj bo 10. Junija podpare za natisk brošur "Vodnik po Ljubljani", ki vsebuje 100,000 izvodov. Izga kongres sam. Pričakujejo pa 100,000 gostov. V občinskem svetu se je namenil sam svetovalec, ki je bil pri tej podpori, češ, evharistični kongres bo vse stroške gotovo sam in še kaj dobitka. Proti temu menjujo, da so nastopili svetovalci, češ, da bodo prinesli v Ljubljano denarja in da zato občina mora iti na roko prireditve. In zaradi biznisa je bil predlog za podporo sprejet z veliki glasovi proti edinem, novemu glasu. Pa sede v skupnem odboru razne sorte, a le Kosem je glasoval, da se podari za evharistični kongres 50,000 Din. Treba si pomniti.

Obsojen zaradi prestopa jugoslovanske meje Ker je skrivaj odšel v Jugoslavijo, je bil pred goriskim sočilom obsojen 22 letni Lojze Gorkič iz Vrtojbe. **Posojilnica za ilirsko-bistriški okraj** Reka, junija 1935. — Pod naslovom "Zadnje naše posojilnice propadajo", smo v eni prejšnjih številki našega lista prinesli vest, da je Posojilnica za Ilirsko-bistriški okraj v Trnovem, nazvana "Severjeva posojilnica", prišla v likvidacijo. Kot nam pa sedaj poročajo iz Trnovega, je za omenjeno posojilnico, ki se je od dveh domačih najdej vzdržala, bil imenovan fašistični komisar. Novoimenovani komisar je prevel svoje posloške 27. maja t. l. Kot zgleda, se oblastem ta posojilnica ni zdela "godna" za likvidacijo in so ji imenovale vladne-

ga komisarja, ki je baje brat reškega prefekta. Namere fašističnih oblasti in njihovi načrti so nam dobro znani. Doslej ni še noben naš zavod, naša ustanova ali zadružna, ki je dobila takega komisarja, pokazala uspehov, pač pa obratno.

Posojilnica za ilirsko-bistriški okraj je bila poleg Notranjske, pozneje Ljudske posojilnice v Postojni, prvi zavod te vrste na Notranjskem ter kot deseta ustanovljena na današnjem zasedenem ozemlju. Ustanovljena je bila leta 1893 in ima torej že 42 poslovnih let za seboj. Uživala je veliko zaupanje pri domačem prebivalstvu, zlasti pri okoliških kmetih, ki so večinoma svoje prihranke zaupali njej. Ni čuda, da je bilo torej poslovanje tega denarnega zavoda izredno živahnino in vedno zadovoljivo. Svoje prostore ima v Valenčičevi hiši (vulgo Severjevi) v Trnovem in je po tem imela tudi svoje ime med domačim prebivalstvom. Ta posojilnica je bila še edina te vrste, ki se je nahajala v rokah domačinov. Z imenovanjem komisarja pa je prišla tudi najdeni puški. Brigadir je izjavil, da so bili ravnokar namenjeni k njim, da izvrše preiskavo, ker so dobili za to primerna obvestila. V obeh domačinjih je to dejstvo še bolj utemeljilo njihov sum, da gre za podtkanje, a nihče si ni mogel predstavljati v razlagati pravega razloga in vzroka za to, ter tudi ne, od kje bi vse izviralo. Karabinjerji so pričelo z vso vremenu preiskovati ta slučaj. Po temeljiti preiskavi, v kateri so zasišali zlasti vse fante, ki so obiskovali predvojaške tečaje, so ugotovili sledenje: puške so bile last fašistične organizacije, ki je bil predvojaške tečaje. Te so bile spravljene v občinskih prostorih, do katerih je imel direktni vstop le podeščat. Ko so v te smeri nadaljevali, se je dokazalo, da je izvršil z namenom škocovati ljudem to podlost v resnici sam podeščat. Bil je arretiran in pridržan v zaporu. Kako je dalje z njim in ali je dobil za svoje podlo dejanje zaslужeno kazneni, nam ni znano. Domačina se imata tako zahvaliti le slučaju, da sta si rešila preljubo svobodo, ker če bi nakana podeščata uspešna, ju gotovo ne bi rešil nihče več, kakor nam je znano iz številnih sličnih primerov, ko so bili naši ljudje klub nepobitnim dokazom radi podtknjene zahtevne obsojeni na velike kazni.

Posojilnica žena Justina, ki je med vaščani osvražena, a zelo priljubljena pri Italijanh, je bila ona, kateri so namenili ta napis. Gospa Justina bi bila seveda najbolje ukrenila, če bi dala takoj napis prebeliti. Ker se pa zaveda naklonjenosti karabinjerjev, je zadevo prej javila na karabinjersko postajo in kot kriveca naznačila Ivana Bizjaka. Naslednji dan je prišlo v vas šest karabinjerjev, ki so priceli s preiskavo in arretirali osumljenega Ivana Bizjaka, ga odpeljali s seboj in pridržali v zaporu dva dne. Med zasiševanjem osumnjenca in drugih so dognali, da Bizjak ni krvni nobilec in so ga nato izpustili. Ob splošnem pošmegovanju vaščanov so napis prebelili, da so črke izginile iz pročelja hiše.

K arretaciji Stanka Prosena iz Ajdovščine Gorica, junija 1935. Dne 15. maja je bil arretiran v Ajdovščini 28 letni Stanko Prosen. Pravilno je brivski mojster in je imel v Ajdovščini delavnico.

Iz povsem zanesljivih virov doznavamo, da je bil Prosen arretiran na podlagi denuncijev. Nekaj dni pred arretacijo je bil Prosen v gostilni pri Cermelju v Ajdovščini. Domači sin, ki je bil v družbi nekega svojega prijatelja, je začel izzivati družbo, v kateri je bil Prosen. Povedati moramo, da sta sin in njegov prijatelj člena vseh fašističnih organizacij v Ajdovščini. Kako se je izvajanje razplelo in zaključilo, ni znano. Od merodajne strani pa so bili Prosenovi znani obveščeni, da je Prosen denunciran po enem izmed domačinov izvajalca, češ, da ju je nagnal in opoval z italijanskimi svinjari. Nekaj dni na to je bil Prosen pozvan v karabinjersko kasarno, kjer so ga arretirali. Po treh dneh zapora v Ajdovščini so ga odpeljali v Goričo.

Ali odgovarja ovadba resnici, nino." Mož (po zakonskem prepisu): "Prav, naj bo! Dobil boš svilnato obleko kot vojno odškodnino."

Slika kaže 210 čevljev visok tovorniški dimnik, ki so ga podrli v New Yorku. —Federated Pictures.

Scharrenberg v boju z izključenjem

Pravi, da je žrtev komunistične zarote

San Francisco, Cal. — (FP) — Paul Scharrenberg, član unije mornarskih delavcev zadnjih 36 let, je naznani, da bo vložil priziv proti njegovi izključitvi pri mednarodni uniji. On je član izvršnega sveta mednarodne unije in tajnik-blagajnik državne delavske federacije.

Scharrenberg je bil izključen podlagi otožbe, da je oklical stavko mornarjev na ladjah za prevažanje olja brez dovoljenja članstva, da je podal izjavno, v kateri je dejal, da bi rad videl, da bi se Združene države zapletle v vojno z Japonsko, sponsoriral ustanovitev dualne unije pristaniških delavcev in da je v službi parobrodinov družb ter izdajalc delavskej interesov.

Ker je bil zaposlen v Sacramentu kot zastopnik državne delavske federacije, ni mogel nastopiti pred komitejem krajne unije, ki ga je otožila omenjenih prostopkov, toda komiteju je poslal posebno pismo, v katerem je zankal obdožljivite. Komitej je potem priporočil, naj ga unija izključi in članstvo je odobrilo pri tajnem glasovanju.

Nekaj dni pozneje, ko je izrekel željo po vojni z Japonsku, mu je unija dala nezaupnico, centralni delavski svet pa ga je odpoklical kot svojega delegata. Scharrenberg je v svojem pismu komiteju zatrjeval, da so njegove izjave potvarjali sovražniki, ki bi ga radi zapletli v škandal.

Olkic stavke mornarjev so odobrile tri mornarske unije v San Franciscu in tudi njegove poskuse, da organizira pristaniške delavce, je sankcioniral predsednik Mednarodne zveze pristaniških delavcev. Scharrenberg je v svojem pismu obdožljiv komuniste, da so skovali zaroto, ki je rezultirala v njegovem izključenju.

V uniji mornarskih delavcev je prišlo do sličnega sporu l. 1921. Takrat je Scharrenberg izgubil kontrolo nad unijo, nekaj mesecov pozneje pa je spet prišel v vodstvo, iz katerega ga hočejo sedaj izriniti.

Železničarji za skrajšanje vlakov

So za omejitev tovornih vlakov na pol milje

Washington. — (FP) — Pred senatni odsek za meddržavno trgovino je zadnje dni prišla večja deputacija "rank and file" železničarjev z zahtevo, da kongres omeji tovorne vlake na 70 wagonov ali pol milje dolžine in posebne vlake na 14 wagonov v interesu varnosti.

V Washingtonu so prišli iz raznih krajev dežele v interesu zankonske predloga, ki omejuje vlake na navedeno dolžino. Istočas so bili pred odsekom tudi zastopnik železnic, ki so priznali, da niso eno miljo dolgi tovorni vlaki nobena redkost, po 125 wagonov pa vsakdanost; sem pa tam se tudi prigodi, da je vlak

HUMOR

Vljudno

Ni res, da vljudnost ne bi mogla iti včrtic z odločnostjo.

Med vojno sem bil v družbi več tovarisev v Bukovini za posrečevalca. Tamkajšnji general in njegov štabni šef sta nas zelo ljubezno sprejela. Razkazala sta nam postojanke, popisala taktični položaj in govorila o svojih namerah. Srce nam je kar poskakovalo: tako imenitnih posrednik naši listi se niso prinesli, kakor bodo ta!

Toda nenadoma so nas prevzeli dvomi in čudne slutnje: kdo bo pa naša poročila cenzuriral. Štabni šef? Ali pa vrhovno poveljstvo v Tešinu? Stvar ni kar si boli; zato so mi tovarisi rekli, naj se obrnem do štabnega šefa in ga vpršal, kako in kaj.

Štabni šef, polkovnik v. Soos, me je smehljajo poslušal, nato pa dejal:

"Rade volje vam dovolim, da storite tako ali tako. Samo to moram povedati, da bom tiste posrečevalce, ki mi svojih poročil ne bi izročili v pregled, da obesiti."

—Roda Roda.

Dve pismi

"Ljubi Cene! Ali še živiš, ali si mrtev? Ce si še živ, pošlij mi vendar 200 dollarjev, ki sem ti jih že pozimi posodil."

"Ljubi Nace! Mrtev sem. Lep pozdrav. Cene."

Stric in nečak

Stric svojemu nečaku (ki je prišel k njemu na obisk): "Ljubi Polde, Ljubljana ti je še neznana, zato se kar zaupni name, kadar kaj imaš."

Nečak: "Najlepša ti hvala, stric! Toda ali se ne bi smel rajši obrniti nate takrat, kadar ne bom nič imel."

Carinski pregled

"Kdo pa more dokazati, da je ta dama res vaša žena?"

"Ce lahko dokaže, da ni, bi vam bil zelo hvalezen!"

Bivši predsednik Hoover, ki je nedavno dobil častno diplomod univerze Drake v Des Moinesu, ja.

Slika kaže vežbanje nemških rekrutov, ki morajo skakati čez konje.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

Prednje je stopil znani častnik rumenega obraza; važno je razvlačil besede, glasno je pravil o Pavlu, o Andreju... Mati ga je poslušala in si nehotne mislile:

— Mnogo ne več prijatelj...

Na ljudi za omrežjem je gledala že brez straha zanje, brez obžalovanja — strahu niso zbujujali v nji, žalost se je ni lotila, vsi so bili v njej občudovanje in ljubezen — občudovanje je bilo mirno, ljubezen radostno jasna. Mladi in krepki, so sedeli pri zidu in se niso skoraj vse vmešavali v enolični razgovor prič in sodnikov, v prepire odvetnikov z državnim pravnikom. Časih se je kdo prezirljivo zasmejal, rekel kaj svojim tovarisem; tudi na njihove obrale je šinil nasmejh. Andrej in Pavel sta se skoraj ves čas tiho razgovarjala z zagovornikom — mati ga je na predvečer videla pri Nikolaju, in Nikolaj ga je nazival sotru. Njih razgovore je poslušal Mazin, najživahnejši in najgibkejši med vsemi, Samojlov je od časa do časa govoril z Ivanom Gusevim, in mati je videla, da Ivan vsakokrat s komocom odriva svojega tovarisa in da komaj zadržuje smeh; obraz mu je rdeč, lica so se mu napenjala in sklonil je glavo. Dvakrat se je že zakrohal, a potem je sedel nekaj minut in skušal zresnit svoj obraz. In v vsakem je tako ali drugače igrala in kipela mladost. Mati je gledala in primerjala in ni mogla umeti in izraziti svoje nemirne sovražnosti.

Sizov se je narahalo doteknil jenega komoca, obrnila se je k njemu; njegov obraz je bil zadovoljen, nekoliko skrben. Zašepetal je:

— Le glej, kako so se krepko razvili, ti mladiči! Kot baroni so, a? Obsojeni bodo že!... Ce zleže na raženj...

Mati je poslušala in nehotne ponovila sama sebe:

— Obsojeni bodo...

V dvorani so govorile priče — urno, z brezbarvnimi glasovi, sodniki — neradi, brez zanimanja. Tolisi sodnik je zvezal, pokrivajoč usta z rejeno roko, rdečebradec je pobledel še bolj, časih je vzdignil roko in pritisnil s prstom na senci ter slepo streljal proti stropu s tožno odprtimi očmi. Državni pravnik je čečkal semjinta s svinčnikom po papirju in nadaljeval svoj tiki razgovor z načelnikom plemstva; ta je gladil svojo sivo brado, sukal svoje velike, rdeče oči in se smehtjal. Zupan je položil nogo na nogo in bobnal tiko s prst po kolenih in pozorno opazoval gibanje svojih prstov. Le okrožni glavar je, naslonivši trebu na kolena in podpirajoč ga z rokami, sedel s sklonjeno glavo, kakor da bi poslušal enolično žuborenje glasov. Starec, ki se je sesedel na stolu, je visel nepremično kakor vetrnica ob nevetru. To je trajalo dolgo, pa je dolgočasje spet omrežilo ljudi in jih osleplilo.

Mati je čutila, da v tej veliki dvorani še vedno ni hladne, grozne pravičnosti, ki sirovo slaci dušo, jo ogleduje, z nepodkupnimi očmi vse ocenjuje in vse pretehta s pošteno roko; nicaesar ni bilo, kar bi jo strašilo z svojo silo in s svojim veličastvom. Brezkrvni obrazy, ugasele oči, utrujeni glasovi — kalna ravnočasnost hladne jesenske noči.

— Naznanjam... — je dejal starec razločno, vstal in drobil s tenkimi ustni naslednje besede.

Sum, vzdih, tiki vzklik, kašelj in šaranje nog je napolnilo dvorano. Obožence so odvedli; ob odhodu so se smehtiali, kimali srodnikom in znamencem, a Ivan Gusev je potihno zaklicil nekomu:

— Ne boj se, Jegor!

Izkušnje slovenskega priseljence

Piše Frank Kroll

(Nadaljevanje.)

Po božičnih praznikih je prišlo vilo tri. V naši stavbi je vsak dan nekaj pokalo, kar nam je dalo mislite na nekaj drugega, to pa so prihajali še slabši. V mesecu marcu so nam ponovno znižali plače za 10% in končno smo prejemali namesto 49 centov na uro samo 28 centov. In pri 28 centih se je končno ustavilo, ker so gospodje kapitalisti najbrž uvideli, da bi bile nadaljnje redukcije preveč nesramne.

Nekega dne v aprili se je v tovarni nekaj polomilo, obrat je bil prekinjen in vsi delavci smo dobili dopust za nedoločen čas. Vzelo je ves mesec predno je bilo povravljen in je začela tovarna zopet s obratom.

V dneh, ko sem imel nezažljene počitnice, sem preganjal doig čas z ribolovom. Ko je bilo v tovarni povravljen in so se kolesi zopet zavrtela, smo se vrnili na delo. Delali smo tri do štiri dni na temen in čakali, kdaj se bo kolesje zopet ustavilo, ker je veden nekaj pokalo in nam dalio sluti, da ni vse v redu.

Tovarno je tvorilo več stavb in vsaka je bila označena pod svojo številko. Tista stavba, v kateri sem bil zaposlen, je imela številko štiri. Druga stavba, v kateri so bili tudi stroji, je imela šte-

Mati in Sizov sta odšla na hodnik. — Ali greš na čaj v gostilno? — jo je skrbno in zamišljeno vprašal starec. — Pol-drugo uro časa imava.

— Ne grem...

— Tudi jaz ne pojdem... Ne, kakšni so ti mladiči? Sede ti tam, kakor da bi bili edini resnični ljudje, a vsi ostali... In pa Fjodja?

K njima je pristopil oče Samojlova s čepico v roki. Mrko se je nasmejal in dejal:

— Moj Jegor! Zagovorniku se je odpovedal in govoril ni hotel... Prvi si je izmisliš to. Tvoj, Pelagaja, je bil za avokate... a moj! — noče govoriti! In štirje so se potem odrekli...

Poleg njega je stala žena. Migala je z očmi, otirala si nos z robcem. Samojlov je vzel brado v roko in nadaljeval zroc proti tlom:

— Ce jih gledaš, te fante, si misliš, da so delali brez preudarka... in da hite brez koristi v pogubo... Pa se premisliš: Morda imajo le prav?... Spominiš se, da jih je zmerom več v tovarni; zapirajo jih, a zatrepi jih ni mogoče! Pa si misliš: nemara imajo tudi moč?

— Težko razumljiva nam je, Stefan Petrov, ta reč! — je dejal Sizov.

— Težko... da! — je pritrdil Samojlov. Njegova žena je pripomnila:

— Zdravi so vsi, ti ptidi...

Zadržati ni mogla nasmeha na širokem, velenem obrazu in je nadaljevala:

— Ne jezi se, Nilovna... poprej sem te prijela, češ, da je tvoj krv... A vrag vedi, kdo je najbolj krv, če govorиш po pravici! Ali si slišala kako so izpovedali žandarji in vuhuni o našem Gregorju. Tudi on se je trudil... rdeči bes!

Očitno je bila ponosna na svojega sina, morda ne, da bi razumela svoje čuvstvo; ampak njen čuvstvo je bilo materi znano, in na njene besede je odgovorila z dobrohotnim nasmehom, s tihimi besedami:

— Mlado srce se zmerom bliža resnici...

Po hodniku so postopali ljudje, zbirali se v skupine in se nemirno in zamišljeno razgovarjali z zamolklimi glasovi. Skoro nihče ni stal sam, na vseh obrazih je bila očitna želja, da se razgovarja, vprašuje in posluša. V ozki, beli cevi med dvema stenama so se motali ljudje naprej in nazaj kakor vsled sunkov močnega vetera, in bilo je, kakor da vsi iščijo trdne in krepke podlage.

Starejši brat Bukinov, prav tako visok in bled, je mahal z rokama, sukal se na vse strani in dokazoval.

— Okrožni glavar Klepanov v tem procesu ni na svojem mestu...

— Molči, Konstantin! — ga je pokaral oče, majhen starec, in se plašno ozrl naokolo.

— Ne, pravim, da ni! Govore, da je lani ubil svojega pisarja... zaradi njegove žene... Kakšen sodnik, prosim vas? Pisarjeva žena živi sedaj z njim — kaj je to? In povrhu je znan tat...

— Oh, moj Bog... Konstantin!

— Res je! — je pritrdil Samojlov. — Res! Sodišče to ni pravilno...

Zasliševali njegov glas, je Bukin urno pristopil k njemu in vlekel seboj vse druge; mahal je z rokami in ves rdeč od razburjenja kričal:

— O tativni, o uboku — sodijo porotniki, preprosti ljudje... kmetje... mečanci, pravim! A ljudi, ki so zoper oblast, sodi oblast... to vendar ne gre!

(Dalej prihodnj.)

par tednov, da je bilo vse popravljeno in smo se ponovno vrnili na delo.

Ko so se kolesa zavrtela v oddelku številka štiri je vodstvo tovarne začelo tuhtati in končno prišlo na misel, da eksplozije povzroča sabotaža od neke strani, kar bo treba dobro preiskati predno se stopi na prste sabotažnikom. Vodstvo se je odločilo, da kadar bo spet počilo v oddelku številka štiri, bodo dobili počitnične delavce v oddelku številka štiri, trije mesta bodo pa prevzeli delave iz oddelka številka štiri.

V našem oddelku smo upali, da se bo počkanje končno ustavilo, a smo se motili. Čez par tednov je spet počilo v našem oddelku, samo ne tako močno ko v prejšnjih slučajih. Delo je bilo takoj ustavljeno, toda počitnic nismo dobili mi, pač pa oni v oddelku številka štiri. Bili so doma in teden, dokler niso bila izvršena popravila v oddelku številka štiri. Potem vi več pokalo v našem oddelku. Čakali smo še nadaljnjih eksplozij, pa jih ni bilo. Tedaj se nam je posvetilo v glavi, da smo nam nagajali oni v oddelku številka štiri. Ko je bilo končno tako urejeno, da ako še nastane kaj narobe v našem oddelku, da ne bomo mi doma, pač pa oni v oddelku številka štiri, so eksplozije prenehal.

Vedno je tri tedne predno je bilo popravljeno v oddelku številka štiri. Potem vi več pokalo v našem oddelku. Vrnil smo se na delo ter čakali, kdaj bo zopet zagrmelo v eksploziji, pa jih ni bilo. Tedaj se nam je posvetilo v glavi, da smo nam nagajali oni v oddelku številka štiri. Ko je bilo končno tako urejeno, da ako še nastane kaj narobe v našem oddelku, da ne bomo mi doma, pač pa oni v oddelku številka štiri, so eksplozije prenehal.

V mesecu maju je družba dobila več naročil in zato se je obrat izboljšal. Delati smo začeli tri do štiri dni na delo, po treh tednih od zadnje eksplozije, je pa ponovno počilo in razneslo en del glavnega stroja. Zopet je vzel-

kriveca, da bi ga kaznovalo, kar je zaslužil. Najbrž je to povzročil kakšen "pristen" Amerikanec, kajti tujezemca bi kaj kmalu zasačili in mu potegnili kožo s telesa. Meni se je dozdevalo, da sta imela prste vmes tudi delovodja in strojnik, ki sta z drugimi pomočniki znala skrbiti, da so v oddelku številka tričme delali in potem si razdelili denar, kolikor so več zaslužili. Tako nekako je moral biti, kajti običajno je neveden delavec vedno pripravljen nekoliko dati s svoje plade delovodji, same da več zasluži.

Duleta obliva znoj, strah ga je za milijone, vse utegne vzeti hudič, hudič naj vzame tega doktorja, podkupili so ga drugi lifieranti, le da izgubi Dule milijon in guvernant, vrag naj vzame vse skupaj, vse je zaklet, Dule, trdno stoj.

"Gospod doktor, kje naj dobim sibirске vrane? Kje? Povejte mi, pa jih takoj nabavim in vam dokažem, da so orehi prima kakovosti in naklonili mi boste dobro."

"Komisija ni zato tu, da vam bo iskala vrane, to je vaša stvar."

Tedaj se oglase zunaj koraki, dva policista prineseta v pisarno tisti "sumljivi" kovček, oba policista kolneti, da se utrinja.

Začeta zmerjati Duleta: "Lepo ste jo zagodili! Nogavice in taka

čunje v kovčeku posljilate policiji na pregled, ali ni peklenški stroj. Tamkaj sklicejo vojaške izvedence in odpirajo s strahom kovček, pa privlečjo

z njega nogavice, cunje, zobno krtačko, čevlje, copate...

Lepo ste si jo zagodili! Policija vas bo kaznovala strogo!" In

stranika odidea.

Zdaj torej še to: kaznovan

bo od policije zato, ker je trdil dr. Grgić, da je kovček sumljiv,

da je peklenški stroj v njem!

Kaznovan bo, omadeževan, in težko bo še kdaj lifierant!

Tu se spet zahteva glede sibirskih vran...

"Gospod doktor, jaz ne morem dobiti sibirskih vran..."

Dule besni, skače po sobi gor in dol, doktor sestavlja zapisnik, bere na glas stavke: "Treba nabaviti sibirski vrane, da preizkusijo orehe, dobava se ne odan, še potem, ko...".

Dule divlja, hodi po sobi in govoriti: "Sibirski vrane... deset milijonov... sibirski vrane... guvernante... vila na Bledu... palaca na Terazijski...

Dulet se polagoma mrači um, zbesni in plane na dr. Grgića.

S pestjo ga začne tokli po glavi:

"Na, tu imaš sibirski vrano, prvo...

druge... drugo... tretjo, na...

na... guvernante, prvo...

druge... tretjo..."

Ostala dva člena komisije platenata na Duleta in ga ukrotita, vrane v kletkah krilih in se zavetajo v rešetke...

Zastor.

Drugo dejanje

Oblast je referat komisije vzel na znanje, potrdila je predlog predsednika komisije dr. Grgića: orehe morajo preizkusiti sibirski vrane! Ker pa jih lifierant Dule sam ne more, postavi ministerstvo novo komisijo: komisijo za nabavo treh pristnih sibirskih vran. Člani komisije morajo osebno ponje v Sibirijo, prizna se jim toliko in toliko dinarjev dnevnic in potne stroške! Člani komisije — trije — so odšli v Sibirijo. Ministerstvo jim pošilja tja denar, meščno plačilo in dnevnice. Komisija lovira vrane.

Pretekli sta dve leti. Člani komisije bi menda ostali lahko še nekaj let v Sibiriji in ves čas bi pridno vlekli dnevnice in nihče jih ne bi priganjal. Kajti v ministerstvu se menjajo šefi, nove komisije se sestavljajo, stare se pozabljajo.

Toda neki dogodek je spravil vse ministerstvo pokonci: ali so člani komisije brzjavili po delu, ali pa je finančni minister kaj zagodril — sam bog ve, ne-nadoma vse ministerstvo izpraviš, kaj je s to komisijo, ki je odšla v Sibirijo. Tudi aktov ne morejo najti, znano je le, da so posiljali tja denar že dve leti. Zakaj in kako, nihče ne ve.

</